Risale-i Nur’da Nazar

“Cenab-ı Hakk’ın masivasına yani kâinata mana-yı harfiyle ve O’nun hesabına bakmak lazımdır.Mana-yı ismiyle ve esbab hesabına bakmak hatadır.”

Bediüzzaman

Bakmak ve görmek fiillerini genel anlamda içine alan nazar, hayatımızın önemli bir parçası. Eşyaya mukabil ruh aynamızın rengini, parlaklığını ve berraklığını belirleyen unsur. Nazar; göz, kulak, burun, deri gibi pek çok pencere ile dış aleme açılan ruhun, bütün bu fonksiyonları içine alan bakışı; ve görmek, işitmek, koklamak ve dokunmaktan öte hissetmek ve idrak etmek fillerinin ifadesi. Asırlardır çözülemeyen tılsımın çıkış noktası. Evet bir tılsım, Sokrates’ten Descartes’e insanlık tarihi boyunca pek çok filozofun içinden çıkamadığı problem: “Nazarımızda mı bir alem var? Yoksa varolan bir aleme mi nazar ediyoruz?” Gerçekten cevabı zor bir soru, ama gerçek var ki, o da her halükarda, nazar edişimiz. Nazarımız ruhumuzda belirgin bir şekilde ona ulaşan hitaba muhatap. Bu hitabın hangi yolla olduğu, hitabın kendisinden daha önemli olmasa gerek. O halde nazar, yaratılışımızın, varlık ifademizin dayanak noktası ve direği.

Varolanları nazar etmemiz ya da eşyanın varolması halinde eşya anlamı nazarla bulunuyor. Nazar, eşya üzerinde sadece algılayıcı ve pasif bir konumda olmaktan çıkıyor ve bizzat varlıkları anlamlandıran aktif bir konuma geçiyor. Asırlardır hissedilen “nazar değmesin” gerçeği, nazarın varlıklar üzerindeki aktif etkisini ifade ederken, çok daha temel bir etki son yüzyılın ilmi gelişmeleri ile ortaya kondu. Atom içi dünyanın, mikro alemin temel kurallarından biri “gözlemciye göre şekillenen gerçek.” Bu, bizim gözlemlediğimiz makro alemdeki çekim kanunu, elektromanyetik kanunlar gibi, suyun 0 °C’de donup 100 °C’de kaynaması gibi bir kanun. Gerçi, makro alemde de eşyayı algılayışımızın bir dönem Ptolemaios’un, bir dönem Kepler’in, bir dönem Newton’un, bir dönem Einstein’ın gözlemleri ile şekillendiğini söylesek çok büyük bir yanlış yapmış olamayız. Ama, mikro alemin bu kuralı çok açık ve net. Her gözlemci, her nazar eden, nazar ettiği olayı bizzat şekillendiriyor. Eşyanın temelindeki bu özellik, nazar ve eşya bağlantısında çok muhteşem bir gerçeği de gündeme getiriyor. Milyarlarca gözlemcinin olduğu ve her birinin belirleyici olduğu bir durumda varlıklar nasıl ortak bir noktada, bütün gözlemcilerin ortak algıladığı bir konumda olabiliyor? Bu problemin tek çözümü, bizim algıladığımız milyarlarca nazarın tek ve her şeyi içine alan, geniş, muhit bir nazarın ifadeleri, ondan bir yansıma, onun bir tecellisi olmaları. Evet eşyanın en ince detaylarına kadar ulaşan Külli Bir Nazar Sahibi, kendi nazar-ı dekaikaşinası ile eşyayı şekillendiriyor ve bu şekiller, mukaddes manalar olarak geri dönüyor. Aynı durum, şuur sahibi ve kendilerinde de nazarın bir tecellisi olanlarca da yaşanıyor, güzellik ve görünmek arasındaki o ince sırrın gözlemle, görenle tamamlanması

gerçeği yaşanıyor. Aslında nazar tek kendi ve milyarlarca ayrı idrakin nazarı ile eşyayı kuşatıyor. Tek olduğu için her an dağılmaya meyilli, milyarlarca ihtimal ortasında kararsız ve gözlemciye göre şekillenen bir halde zerreler kararlı ve hikmetli neticeleri, latif, sanatlı ifadeleri sunan harflere, kelimelere, cümlelere dönüşüyorlar. “Gözlemciye göre şekillenen gerçek” ile eşyanın gözlemlediğimiz hali ancak bu şekilde bağdaşabilir.

Bu noktada, şuur sahibi ve Külli Nazar’ın tecellisine mazhar olanlar için nazar, çok önemli bir konuma yükseliyor. Cüz’i, ama Külli Nazar’ın kendisi ile alakalı olduğu, o muhit gözlemin tecellisi ve uzantısı olan nazarın eşyayı nasıl gözlemlediği çok önemli Mana-i harfi ile bakılmadığı, yani Külli Nazar’ın verdiği şekil ile cüz’i nazardan geçmediği anda eşya ifade ettiği anlamdan uzaklaşıyor. Manasız isim ve resimden ibaret bir konuma düşüyor. “Ne kadar güzel yaratılmış!” yerine “Ne kadar güzel!” şekilde nazar etmek, eşyanın bu nazar sahibindeki tecellisini sönükleştiriyor, anlamsız ve abes hale indirgiyor. İster varolanlara nazar edelim, ister nazarımızda bir alemin varolduğunu kabul edelim, aslolan varlığın nazarımızda gerçek ifadesini bulması. Nazarımızın Külli Nazar ile uyumlu şekillenmesinde cüz’i irademiz etkin bir konumda. Külli İrade’nin arzuları doğrultusunda yönünü belirleyen bir cüz’i iradenin nazarı, Nazar-ı dekaikaşina ile uyumlu şekilde eşyayı aynasında yansıtacak ve güzellik- görmek ekseninde doğan muhabbet güneşi, bu nazar sahibini iliklerine kadar ısıtacaktır. Bütün nazarların aynı noktada birleştiği bir dünyada güzellik-görünmek, göz sahipleri-gözü ve görmeyi yaratıp Külli Nazarı İfade Eden arasında doyulamayacak bir muhabbet iklimi oluşacaktır. Cennet ve “Cemalullah” sırf bu nazarla bile çok güzel olmalı!..